

NIA TNO

De inzet van mensen in historisch perspectief

Jacques T. Allegro

Inhoudsopgave

Voorwoord	pag. 5
1 Ontstaan	pag. 7
2 Bestuur	pag. 9
3 Afnemers/klanten	pag. 11
4 Inhoud/activiteiten	pag. 13
5 Medewerkers	pag. 19
6 Financiering	pag. 21
7 Nabeschouwing	pag. 23
8 Literatuur	pag. 29

Voorwoord

Om het heden te begrijpen en ook om plannen voor de toekomst te maken is het van belang het eigen verleden te kennen. NIA TNO is een jonge organisatie, maar bouwt voort op een rijke traditie, die teruggaat tot 1891.

Wij zijn bijzonder verheugd dat Jacques Allegro (algemeen directeur NIA) bereid is geweest om de hoofdlijnen van de geschiedenis van onze organisatie te schetsen en bedanken hem daarvoor van harte. Ook bedanken we graag degenen die materiaal hebben aangeleverd en conceptteksten hebben becommentarieerd.

Deze uitgave is in de eerste plaats bedoeld voor de eigen medewerkers.

Frank Pot

Bart Ris

Directie NIA TNO

1 Ontstaan

Het Veiligheidsmuseum, de rechtsvoorganger van het NIA werd in 1891, na een actie van een aantal verlichte werkgevers, die bezorgd waren over de abominabele werkomstandigheden van arbeiders, opgericht door de afdeling Amsterdam van de Vereniging tot bevordering van Fabrieks- en Handwerksnijverheid in Nederland. Het Veiligheidsmuseum, museum van voorwerpen ter voorkoming van ongelukken in fabrieken en werkplaatsen kreeg zijn eerste expositiemateriaal van een internationale tentoonstelling in Amsterdam, waar meer dan een miljoen bezoekers kwamen.

In 1929 werd in Leiden het Instituut voor Praeventieve Geneeskunde opgericht vanuit een initiatief van enkele hoogleraren, die bezorgd waren over het ontbreken van een preventief besef van zowel artsen als burgers.

Daar de crisissituatie de financiering als Leids instituut bemoeilijkte werd dit initiatief in 1930 op nationale leest geschoeid en omgedoopt tot het Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde, in de jaren zeventig tot Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg.

De doelstelling luidde: de bevordering van de studie en toepassing der preventieve geneeskunde in geheel Nederland. Het NIPG tracht dit doel te bereiken door bestudering van nieuwe vraagstukken der preventieve geneeskunde, door de toepassing van de wijzen van voorkomen van ziekten, door het geven van onderwijs en voorts door al datgene wat voor het doel bevorderlijk kan zijn.

Beide organisaties komen derhalve voort uit bezorgdheid van werkgevers respectievelijk van medici over de gezondheid van (delen) van de bevolking

2 Bestuur

De bestuurders van het Veiligheidsmuseum kwamen voort uit het bedrijfsleven en de rijksoverheid (met name vanaf 1914 toen de overheid de belangrijkste financier werd) en later uit instellingen vanuit de sociale zekerheid. De vakbeweging werd eerst in 1962 volwaardig bestuurslid, na jaren (vanaf 1939) met slechts één vertegenwoordiger toegevoegd bestuurslid geweest te zijn. In 1953 werd het Veiligheidsmuseum omgedoopt tot Veiligheidsinstituut, waarbij de inmiddels sterk uitgebreide taken ook statutair omschreven werden. Na de fusie in 1987 tussen de stichting het Veiligheidsinstituut (VI) en de stichting Coördinatie van Communicatie met betrekking tot gegevens inzake Onderzoek naar Ziekteverzuim (CCOZ) ontstond het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden (NIA) met een tripartiet bestuur, dat in 1994 opgevolgd werd door een Raad van Toezicht op persoonlijke titel. Bij deze laatste ontwikkeling speelde tevens een rol, dat het NIA steeds meer voor de private markt (inmiddels 75 %) ging werken.

Het NIPG bestuur werd in de eerste 10 jaren vooral bemand vanuit de wetenschappelijke wereld met name door hoogleraren geneeskunde. Opvallend is dat de eerste voorzitter van het NIPG (Josephus Jitta, voorzitter van de Gezondheidsraad) tevens bestuurslid van het Veiligheidsmuseum was. Nadat het Prophylaxefonds, de voorganger van het Praeventiefonds in 1939 de totale financiering had overgenomen kwamen er ook vertegenwoordigers van de sociale partners in het bestuur. Met de

financiering door het Praeventiefonds verdwenen deze weer.

Vanwege interne problemen over de rol van preventie werd in 1960 de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het Instituut overgedragen aan de Gezondheidsorganisatie TNO. In 1966 ging het instituut, mede vanwege een slechte financiële situatie, volledig over naar TNO.

In 1976 werd het registratiegedeelte van het Actieprogramma ziekteverzuim door het NIPG afgestoten, omdat de toenmalige directie het registreren niet tot de kerntaken van het NIPG vond behoren. Hier is in 1976 de Stichting CCOZ uit voortgekomen, die later met het Veiligheidsinstituut fuseerde tot het NIA.

Vanaf het einde van de jaren tachtig zijn er van tijd tot tijd op directieniveau gesprekken gevoerd over samenwerking, die door voorkeur van het NIA bestuur voor samenwerking met het GAK doodbloedden. In 1993 werd een nieuwe poging ondernomen, die begin 1994 mislukte, vanwege de eis van TNO, dat de nieuwe organisatie onderdeel van TNO zou moeten zijn. Bovendien speelde een rol, dat het NIPG net was opgegaan in TNO Preventie en Gezondheid, een fusie van gezondheidsinstituten van TNO. Zoals bekend lukte het de derde keer en werd de zelfstandige organisatie NIA TNO B.V. gevormd met als gelijkwaardige aandeelhouders TNO en de stichting NIA.

De bestuurssamenstelling geeft derhalve een zeer wisselend beeld, zowel in de tijd als voor de onderscheiden organisaties.

3 Afnemers/klanten

De belangrijkste doelgroep van het Veiligheidsmuseum was het grote publiek, dat aanvankelijk echter maar mondjesmaat kwam opdagen, ondanks de gratis entree. In 1895 ging het om 700 bezoekers, waaronder 25% arbeiders en 30% leerlingen. Daarnaast kwamen er leden van werkgeversverenigingen, scholieren en studenten. Later nam dit aantal fors toe tot 30.000 in 1927. Daarna trad om uiteenlopende redenen een teruggang op in het museumbezoek.

In een latere fase (zie ook onder inhoud) kwamen daar opleidingen aan bedrijfsfunctionarissen en adviezen aan bedrijven bij en nog weer later, met name na 1983, dienstverlening aan tweedelijnsorganisaties, zoals bedrijfstakorganisaties en instellingen uit de sociale zekerheid.

Bij het NIPG ging het aanvankelijk vooral om de medici als klantengroep; pas veel later kwam ook daar dienstverlening aan tweedelijnsorganisaties incl. de overheid bij. In de jaren zestig was het NIPG één van de vaste leveranciers van de Contactgroep Opvoering Productiviteit van de Sociaal Economische Raad. De contacten met klanten waren in de jaren zeventig een voorbeeld voor de rest van de TNO organisatie.

De klantengroepen van beide instituten zijn vanaf hun ontstaan zeer verschillend, al groeien ze wel naar elkaar toe.

4 Inhoud/activiteiten

De activiteiten van het Veiligheidsmuseum waren aanvankelijk vooral gericht op voorlichting, via expositie en bibliotheek, over het voorkómen van ongelukken.

Naast de vaste expositie en de daarbij behorende bibliotheek werden er ook tijdelijke tentoonstellingen gehouden. Vanaf 1922 kwamen daar de affiches bij met later een werkplan, waarin allerlei propaganda- en instructiemiddelen werden aanbevolen. Ook werd in 1926 het eerste nationale veiligheidscongres gehouden. In 1927 werd het Maandblad de Veiligheid opgericht later aangevuld met het twee-maandelijks tijdschrift Veilig Werken. Verder werd er in de jaren twintig een begin gemaakt met bedrijfsveiligheids cursussen en specialistische lezingen en werd in 1937 het eerste internationale veiligheidscongres gehouden. Vanaf de dertiger jaren beheerde men een bedrijfsongevallenregistratie. Begin jaren veertig werd er ook veel aandacht besteed aan het bij elkaar brengen van bedrijfsleven en deskundigen. In dat kader kwamen het veiligheidsmuseum en het NIPG elkaar tegen in de contactcommissie voor overleg inzake Veiligheid en Hygiëne.

Na de oorlog kreeg het Veiligheidsinstituut een centrale plaats door het inhalen van de achterstand op het terrein van de bedrijfsveiligheid.

Vanaf 1954 startte men de grote cursus Ongevallenbestrijding, later de cursus Bedrijfsveiligheid. Eind jaren zestig startte men met de opleidingen Hogere Veiligheids Kunde en Middelbare Veiligheids Kunde.

De veiligheid in de privésfeer kreeg vanaf 1968 veel aandacht door het opzetten van een speciale afdeling, maar werd later na een discussie over de toekomstige taken verzelfstandigd tot de Stichting Consument en Veiligheid. Vanaf de jaren zestig waren er vier afdelingen, te weten expositie, documentatie, publiciteit en bedrijfsveiligheidsdienst, die met elkaar een groot aantal diensten verrichtten. De belangrijkste waren:

- rondleiding van en voorlichting aan groepen bezoekers;
- het documenteren en uitlenen van boeken en tijdschriften;
- het functioneren als collectieve bedrijfsveiligheidsdienst (de inspectierapporten werden alleen aan de directie aangeboden);
- het organiseren van cursussen, waaronder de cursus Bedrijfsveiligheid (de latere HVK), bestemd voor staf en lijnfunctionarissen belast met de veiligheid. Bij de docenten waren ook TNO medewerkers;
- het beproeven van persoonlijke beschermingsmiddelen;
- het sinds 1955 houden van veiligheidsbeursen;
- het vervaardigen van instructiemateriaal, waaronder het uitgeven van het maandblad De Veiligheid (sinds 1927) en van het Veiligheidsjaarboek (sinds 1959);
- het uitbrengen van veiligheidsaffiches (sinds 1922) met een begeleidend werkplan, het uitgeven van veiligheidsinstructiekaarten.

Vanaf het begin van de jaren zeventig werd het advieswerk

rond veiligheid uitgebreid. Vanwege financiële problemen en onduidelijkheden over de toekomstige activiteiten door concurrerende derden werd in 1978 de nota Taakconceptie uitgebracht, door de snel wijzigende omstandigheden in 1983 opgevolgd door het advies 'Veiligheidsinstituut nieuwe stijl'. Uiteindelijk resulteerde dit in duidelijke afspraken over de financiering van taken ten algemene nutte door overheid en sociale fondsen. Daarnaast benadrukte men een primaire gerichtheid op de markt. Inhoudelijk werd er verbreed naar arbeidsomstandigheden, waar mogelijk op het tweedelijnsniveau, met als belangrijkste reden de concurrentie met derden. Door de fusie met de CCOZ werd dit proces nog versneld en werden de activiteiten uitgebreid met onderzoek naar ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, bedrijfsgezondheidszorg en kwaliteit van de arbeid. Toch bleef men trouw aan de oorspronkelijke tentoonstellingsopzet, door de expositie om te bouwen tot een praktijkcentrum, waar cursisten van een steeds hoger opleidingsniveau op actieve wijze kennis konden nemen van risico's van slechte arbeidsomstandigheden.

Vanaf 1983 speelde de fasegewijze invoering van de Arboret een centrale rol in de grotere aandacht voor arbeids-omstandigheden en ziekteverzuim. Hetzelfde gold voor de terugtrekkende rol van de overheid en de grote veranderingen in de sociale zekerheidswetgeving, die veel meer verantwoordelijkheid legden bij werkgevers en werknemers. Vanaf 1994 kwam daar, mede gestimuleerd door Europese wetgeving, de ontwikkeling van de arbo-diensten bij.

Samen met het NIPG speelde men in op de nieuwste ontwikkelingen door het opzetten van de postacademische opleiding voor Arbeids- en Organiseatiekunde voor arbo-dienstverlening in samenwerking met het SIOO.

Vanaf het begin van de jaren negentig werd een nog krachtiger beweging naar meer marktgericht werken ingezet, waarbij met name het werken voor de top van de markt als streefdoel gezien werd. Het opleiden van opleiders, het adviseren van management en deskundigen en het werken voor brancheorganisaties zijn hier duidelijke voorbeelden van.

Bij het NIPG lag de nadruk in de eerste jaren op onderzoeksactiviteiten op het terrein van bacteriologie, virologie, serologie; gericht op de bestrijding van TBC, encefalitis en pokken. Ook werden er al in de jaren dertig cursussen gegeven voor artsen en werd er aan een Handboek op het dit gebied gewerkt. Pas later (1934) kwam er een psychotechnisch laboratorium voor arbeid, arbeidsomstandigheden en beroepskeuze.

Aan het begin van de jaren veertig kwamen er activiteiten rond statistiek en geestelijke gezondheid bij. Men beheerde vanaf 1946 een wekelijkse verzuimstatistiek. Vanaf 1949 werd het NIPG verantwoordelijk voor het Tijdschrift Mens en Onderneming, dat in de jaren tachtig verzelfstandigde waarbij het de nieuwe naam M&O kreeg. Het NIPG beschikte verder over een geluidskamer en een klimaatkamer, waar uitgebreid onderzoek werd gedaan onder andere naar de effecten van gevaarlijke stoffen en persoonlijke beschermings-middelen. In 1951 startte men met de eerste cursus "gezondheidszorg en preventie-

geneeskunde". Dit was de voorloper van de opleidingen voor sociaal geneeskundigen, waaronder bedrijfsartsen.

Direct na de tweede wereldoorlog is er een sterke stimulans gegeven aan de thematiek van de geestelijke volksgezondheid. Daarbij waren er sterke invloeden van en contacten met het Tavistock Institute for Human Relations in Londen, de bakermat van de socio-techniek.

Ondanks de perikelen in de jaren zestig tussen artsen, psychologen en sociaal-wetenschappers over de rol van preventie was er sprake van veel belangrijke ontwikkelingen.

Concreet werd er gewerkt aan:

- onderzoek naar de omvang en achtergronden van het ziekteverzuim;
- onderzoek naar de energetische belasting van de werkende mens in het betreffende laboratorium;
- onderzoek naar lawaai in de industrie;
- onderzoek naar werkoverleg, werkstructurering, leiderschap en arbeidstevredenheid;
- onderzoek naar de geestelijke inspanning bij monotone, maar toch opmerkzaamheid vragende vormen van arbeid;
- de ontwikkeling van vragenlijsten op het gebied van mens en arbeid, o.a. de VOEG (Vragenlijst Onderzoek Ervaren Gezondheid). Er werd zelfs een vragenlijst afgenomen onder 2 miljoen mensen;
- sensitivity-trainingen (praktijk en evaluatieonderzoek);
- onderzoek naar chronische ziekten en benodigde voorzieningen voor chronisch zieken en ouderen;

- er werden jaarlijks cursussen bedrijfsneeskunde gegeven.

De ergonomie kreeg een impuls door overplaatsing van medewerkers van het laboratorium voor Ergonomische Psychologie (Amsterdam) naar het NIPG.

In de secties Experimentele Groepspsychologie en Menselijke Verhoudingen in Organisaties werd aandacht besteed aan machtsstructuren en beslissingsprocessen in grote organisaties. Er werden nieuwe trainingsmethoden ontwikkeld voor hogere leidinggevenden.

Vanaf de jaren tachtig verbreedde de vraagstelling zich naar stress, mechanische belasting, oorzaken van langdurige arbeidsongeschiktheid, toegankelijkheid tot het arbeidsproces (met name van chronisch zieken), arbeid en technologie, arbopraktijk en -beleid in ondernemingen en bedrijfsgezondheidszorg.

Uit het bovenstaande valt af te lezen, dat er ook hier, naast duidelijke verschillen sprake is van een naar elkaar toegroeien en soms zelfs overlappen van activiteiten. Dit scala van activiteiten is terug te vinden in de nieuwe organisatie NIA TNO BV.

5 Medewerkers

Bij het Veiligheidsmuseum/instituut is in de (vroeg) jaarverslagen weinig terug te vinden over de opleiding en achtergrond van de medewerkers. Er kan evenwel met redelijke zekerheid worden aangenomen dat er veel werktuigkundigen en veiligheidsingenieurs bij betrokken waren, naast medewerkers bibliotheek en expositie. Met name na de fusie met de CCOZ in 1987 kwamen daar veel sociaal-wetenschappelijke onderzoekers bij en werd de samenstelling sterk multidisciplinair.

Bij het NIPG was het duidelijk, dat er een belangrijk accent bij de artsen lag. Pas na de Tweede Wereldoorlog zijn daar sociaal-wetenschappers en wetenschappers van andere disciplines bij gekomen. Hierdoor is de voor-aanstaande rol van de artsen in de sector arbeid duidelijk naar de achtergrond verschoven. In de jaren zeventig kwamen daar ook ingenieurs met belangstelling voor ergonomie bij.

Met name het NIPG heeft sterke relaties met de universiteiten gehad. Dat uitte zich onder andere in gecombineerde posities (buitengewone en bijzondere leerstoelen). Relatief veel ex-medewerkers zijn hoogleraar geworden.

Wat betreft de directie is, zoals kon worden verwacht, de eerste part-time directeur van het Veiligheids-museum een werktuigkundig ingenieur, terwijl de eerste directeur van het NIPG een medicus was. Beide organisaties kregen in de jaren tachtig een sociaal-wetenschapper als directeur.

Sommige medewerkers van NIA TNO hebben zowel bij VI of CCOZ en/of NIA als bij het NIPG gewerkt.

Het aantal medewerkers op en/of rond de kroonjaren gaf het volgende beeld:

Tabel 1: Aantal medewerkers rond kroonjaren.

Data	Veiligheidsinstituut/NIA	NIPG/TNO PG
1891	??	--
1916	8	--
1931	--	6
1939	35	--
1951	--	14 *)
1966	76	--
1969	--	44 *)
1987	87	33 *)
1996	150	55 *)

*) = alleen deskundigen van de betreffende onderafdeling/divisie

Gestart vanuit verschillende disciplinaire achtergronden is er duidelijk sprake van convergentie. Er blijft een breed spectrum aan deskundigen.

6 Financiering

De aanloopfinanciering van beide instituten was problematisch. Bij het Veiligheidsmuseum speelde vanaf 1914 de overheid een belangrijke rol, een rol die later door het Prophylaxefonds aangevuld werd en na een tussenfase met de Rijks Verzekerings Bank in 1958 overgenomen werd door de Sociale Verzekerings Bank en nog weer later door de overheid en de sociale fondsen. Een unieke bron van inkomsten vormden de donateurs, die vanaf de oprichting een rol gespeeld hebben. Slechts gedurende een korte periode was deze bijdrage op de totale exploitatie echter essentieel, wel waren er tot in de tachtiger jaren donateurs. Vanaf de jaren 50 hebben eigen inkomsten uit de markt een rol gespeeld. Na de fusie in 1987 met de stichting CCOZ werden de eigen inkomsten snel groter dan het ieder jaar weer opnieuw vast te stellen aandeel van (arbeids)-ongeschiktheidsfondsen en overheid. Dit leidde naast de veranderde opvatting van de overheid over haar bestuurlijke betrokkenheid tevens tot een andere bestuurssamenstelling nl. een Raad van Toezicht op persoonlijke titel. De doelsubsidie van TICA/LISV wordt vanaf 1998 stopgezet; die van SZW wordt vanaf 1999 gedeeltelijk afgebouwd.

Voor het NIPG heeft na een moeilijke aanloopperiode, waarbij o.a. bijdragen van levensverzekeringsmaatschappijen een (bescheiden) rol speelden, vanaf 1939 het Prophylaxefonds, gefinancierd door Raden van Arbeid en bedrijfsverenigingen, een belangrijke rol gespeeld. Hierdoor ontstond er een groter accent op arbeid. In 1951 werd de subsidiëring overgenomen door het Praeventie-

fonds, gefinancierd uit de ziekenfondsen. In 1966 werd de financiering door TNO geregeld, dat al vanaf 1960 bestuurlijk verantwoordelijk was. De structureel vastgelegde basis- en doelfinanciering van OCW, VWS en SZW hebben in de jaren daarna steeds een belangrijke voedingsbodem gevormd voor meer verkennend onderzoek en kennisontwikkeling. Wel is het zo, dat er in de laatste jaren een sterke ontwikkeling is om deze gelden projectmatig, met steeds grotere invloed van de financiers te gaan invullen. De na 1966 nog overgebleven subsidie van het Praeventiefonds staat vanaf 1999 ter discussie.

De financieringsbronnen gaven vanaf het ontstaan van beide organisaties een wisselend beeld. Het NIPG bereikte vanaf de zestiger jaren stabiliteit doordat het deel ging uitmaken van TNO. Ondanks de vaak niet rooskleurige situatie hebben beide organisaties vanaf hun ontstaan een forse groei doorgemaakt.

7 Nabeschouwing

Terugblikkend lijken er al vele aanknopingspunten in de historie van beide organisaties te liggen, die het samengaan per 1 januari 1997 aannemelijk maken.

Hieronder plaatsen we een aantal kanttekeningen.

Beide organisaties komen voort uit bezorgdheid, van werkgevers respectievelijk van artsen, over de gezondheid van (delen) van de bevolking. Het is derhalve niet verwonderlijk dat men elkaar in het veld zou tegenkomen. Daarbij is gebleken dat het verschil in grondleggers en hun doelstellingen zeer lang doorgewerkt heeft in de activiteiten en klantengroepen van beide instituten. Er dient dan met name gedacht te worden aan de grotere oriëntatie van het VI en NIA op informatie, opleiding en advisering aan het bedrijfsleven en over het algemeen een meer praktische, korte termijn oriëntatie. Het NIPG richtte zich meer op lange termijn onderzoek met een aanvankelijk sterke sociaal medische oriëntatie. De achtergrond van de medewerkers van beide organisaties, namelijk meer technisch/veiligheidskundig bij het VI/NIA en sociaal-medisch bij het NIPG, sloot daar aanvankelijk nauw op aan, al werd deze in de loop van de jaren zestig, met name door verbreding naar sociaal-wetenschappers, meer overlappend.

Indien we nader ingaan op de bestuurlijke samenstelling valt op, dat beide instituten veel bestuurswisselingen hebben meegemaakt. Deze waren, zoals te verwachten altijd gerelateerd aan de belangrijkste financiers, die

vervolgens hun stempel drukten op het instituut. Een voorbeeld hiervan is, dat de financiering door het Prophylaxe-fonds, dat gefinancierd werd door bedrijfsverenigingen en Raden van Arbeid veel nadrukkelijker het thema arbeid bevorderde dan haar opvolger het Preventiefonds, gefinancierd door de Ziekenfondsraad.

Opvallend is dat de sociale partners tezamen eerder hun entree deden bij het NIPG (1939), dan bij het VI (1965). Men had toch kunnen verwachten dat een organisatie die expliciet de veiligheid van werknemers in haar vaandel voert door beide sociale partners wordt aangestuurd.

Vermeldenswaard is verder de bestuurlijke relatie tussen beide organisaties bij het ontstaan van het NIPG. Concreet werd een bestuurslid van het Veiligheidsmuseum voorzitter van het bestuur van het NIPG. Ook dient genoemd te worden, dat een van de voorlopers van het NIA, de Stichting CCOZ is ontstaan doordat het NIPG de uitvoering van (registratie)taken had afgestoten.

Naast, maar gedeeltelijk ook bepaald door de bestuurlijke verschillen, zijn er belangrijke verschillen in financieringsbronnen. We zullen daarbij met name aandacht besteden aan de situatie vanaf de jaren zestig.

Zo kreeg het NIPG zijn overgang in 1966 naar TNO een structureel vaste overheidsfinanciering, terwijl het VI en later het NIA jaar na jaar de subsidiegelden moesten binnenhalen. Dit laatste leidde er onder meer toe, dat het NIA al in een vroeg(er) stadium deze gelden op projectbasis moest gaan invullen. Vanwege de grote onzekerheid over deze financiering werd al snel gewerkt aan uitbreiding in de markt, hetgeen er toe leidde dat het op zich

gelijkblijvende subsidiedeel zakte van 45% in 1987 naar 25% in 1995.

Een unieke bron van inkomsten bij het VI vormden de donateurs. Hoewel zij slechts in een beperkte periode substantieel hebben bijgedragen, was er ongetwijfeld een belangrijk relationeel aspect.

Inhoudelijk gezien waren de verschillen aanvankelijk zeer groot.

Bij het VI was de aandacht altijd sterk gericht op voorlichting (bibliotheek en brede publicaties) en opleidingen vooral op het terrein van veiligheid. Door de fusie met CCOZ kwam daar ook sociaal-wetenschappelijk onderzoek bij, met name onderzoek en registratie van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, bedrijfsgezondheidszorg en kwaliteit van de arbeid. De doelstellingen verbreedden zich zo tot veiligheid, gezondheid en welzijn. De expositie werd omgebouwd tot een actieve vorm van leren in het praktijkcentrum.

Op veel onderwerpen was er duidelijk sprake van een hoger in de markt gaan opereren

Bij het NIPG heeft onderzoek altijd voorop gestaan met daarnaast grote aandacht voor de (bedrijfs)-artsenopleiding. Daarbij is er inhoudelijk gezien altijd veel aandacht geweest voor ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid. Wel is het duidelijk dat ook andere onderwerpen al vroeg hoog in het vaandel stonden, zoals vragenlijstontwikkeling, maar er was ook aandacht voor de socio-techniek en sensitivity-trainingen. Net zoals VI/NIA was er ook bij het NIPG sprake van een verbreding

van het onderwerp richting veiligheid, gezondheid en welzijn en ging de markt, zij het vooral van branche-organisaties, een steeds belangrijker rol spelen.

Derhalve was het niet verwonderlijk dat beide organisaties elkaar steeds meer tegenkwamen als partner en/of concurrent met als uiteindelijk resultaat de fusie.

De belangrijkste overige overwegingen daarbij waren:

- een goede partner;
- absolute marktleider;
- efficiency voordelen;
- één (inter)nationaal aanspreekpunt;
- grotere investeringen.

Wel werd ook onderkend, dat een fusie nadelen heeft zoals,

- tijd en geld;
- overbodigheid bepaalde (staf)medewerkers;
- cultuurverschillen.

Na een eerste gezamenlijke ontmoeting bleek echter dat deze cultuurverschillen niet erg groot waren.

Door het ontstaan van NIA TNO is uiteindelijk in Nederland één krachtige organisatie tot stand gebracht. De nadruk verschuift daarbij van arbeidsomstandigheden naar arbeid inclusief arbeidsomstandigheden, organisatie en technologie. Voor een deel komen daarmee oudere thema's terug. Daarnaast speelt de sociale zekerheid met een sterk accent op reïntegratie een steeds grotere rol, evenals arbeidsverhoudingen en arbeidsmarkt. Het dienstenpakket is in feite nog breder als de intensieve samenwerking met TNO instituten daarbij worden inbegrepen. Voorbeelden

daarvan zijn chronische ziekten (TNO PG), systeem-ergonomie (TNO TM), arbeidstoxicologie (TNO Voeding), luchthuis-houding (TNO Bouw), geluid en trillingen (TNO TPD), productontwerp (TNO Industrie), veiligheid en milieu (TNO MEP).

Wat betreft niveau van interventie is er sprake van een sterker wordende ontwikkeling naar de top van de markt. Dit laatste neemt niet weg dat een aantal taken slechts publiekelijk gefinancierd kan worden, zij het spijtig genoeg in sterk afnemende mate vooral van de zijde van de sociale zekerheid. Er wordt met spanning uitgezien naar het overheidsstandpunt over de nationale infrastructuur op dit gebied, want hoewel er grote overeenstemming is over betaling door de markt, is er een aantal taken die slechts met behulp van een publieke financiering adequaat kunnen worden uitgevoerd.

8 Literatuur

NIPG

Jaarverslagen (N)IPG 1931, 1938/1939, 1949, 1957/'58/'59, 1979, 1989, Leiden.

Doeleman, F. Mens en onderneming. Maart 1969: Veertig jaar Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde 1929-1969, Leiden.

NIPG 1929-1989: Symposiumverslag. Prioriteiten in Preventie & Zestig jaar NIPG: de lange weg van praeventieve geneeskunde naar preventieve gezondheidszorg.

Veiligheidsmuseum/-Instituut/NIA

Verslagen Veiligheidsmuseum 1891/'92, 1916, Amsterdam.

De Veiligheid, 18e jaargang, 1941, Amsterdam.

Jaarverslagen Veiligheidsinstituut 1966, 1988, Amsterdam.

Jaarverslag NIA 1987, Amsterdam.

De Stichting het Veiligheidsmuseum 1893-1913, 1914-1924, Amsterdam.

Spaan, E. Diorama 75 jaar VI. In: De Veiligheid, jaargang 42, December 1966, Amsterdam.

NIA TNO, De Boelelaan 30, Postbus 75665, 1070 AR Amsterdam

Aantekeningen

Colophon:
Uitgave: NIA TNO B.V.
Vormgeving: Damen Van Ginneke BNO
Druk: Cliteur B.V., Amsterdam

Amsterdam, 23 december 1997